

Joventut, quins valors?

Josep E. Dallerès i Codina

Per més que, en alguna ocasió, davant del comentari fet per un alumne, comentari que fàcilment podria ser qualificat, sense possibilitat d'error, de conservador o, fins i tot, de fonamentalista, interpel·lo la totalitat de l'aula amb un "Són una colla de vells! Sóc el més jove de tots plegats!", en espera de l'esclafit que inevitablement segueix les meves paraules, i hi afegeixo, acte seguit "Interiorment...", amb la intenció de fer reflexionar sobre el comentari que és a l'origen de la meva intervenció; ara bé, per més que ho digui (estratagema de docent!), la realitat és ben diferent i la meva joventut fa dies que cova en el bagul dels records.

I em pregunto: qui sóc jo per parlar dels valors dels joves? Dels valors dels nostres joves?

O, senzillament, de valors? Què significa, *valors*?

Tot grup, tota societat humana comparteix maneres de fer, actituds, coneixements, creences que s'entrelliguen, es complementen i es modifiquen constituint un teixit que es va transmetent de generació en generació: és el sistema de valors sobre el qual s'estructura i es desenvolupa el grup, una societat.

Cada individu, dins del grup, assimila aquest conjunt, el qüestiona i l'adapta en funció del viscut propi i de la personalitat pròpia, que es transforma en assimilar-lo i en posar-lo en aplicació, alhora que el transforma amb la pròpia experiència i l'exercici del seu esperit crític.

Valor és, doncs, en definitiva, allò que, en la vida de cadascú, dóna un especial significat, dóna sentit i que, de certa manera, organitza els criteris que dirigeixen, que guien el nostre comportament tant en la intimitat com en societat.

Els joves formen part de la societat, no en viuen, per regla general, al marge. És, al meu entendre, important, abans de mirar de fer el tomb de quins poden ser els valors

dels nostres joves, intentar esbrinar quins són els que, globalment, dirigeixen el conjunt de la societat andorrana d'inicis del segle XXI.

El pacte social sobre el qual s'han bastit les societats democràtiques occidentals arrela i es fonamenta en els valors que la Revolució Francesa fa aflorar i que tenen com a màxim exponent la defensa dels drets de la persona humana. Aquest pacte s'estableix sobre una idea bàsica: la inalienable dignitat de la persona pel sol fet de ser, d'existir.

Llibertat, igualtat, fraternitat: punt de partida de les societats dites modernes; i d'aquí neixen el liberalisme, el pensament democràtic o, encara, el socialisme.

Andorra, ancorada al bell mig d'Europa, no n'és una excepció i la Constitució, pacte social àmpliament acceptat l'any 1993, així ho reconeix.

Però, ja ho he dit, Andorra no n'és cap excepció, en particular pel que fa a la possibilitat de circulació de les idees.

En el moment en què nosaltres formalitzàvem el nou pacte social, el món en què vivíem, l'ambient cultural que ens envoltava estaven en plena mutació i s'allunyaven cada vegada amb més força de les alenades que havien animat el liberalisme naixent, el clàssic, el sorgit amb el desig de llibertat, igualtat i fraternitat.

El neoliberalisme havia fet la seva entrada i, des del món anglosaxó, s'estava estenent i erigint en ideologia global des de la dècada dels vuitanta.

Que poc tenen a veure els principis que regeixen la nostra Constitució, en particular els del Títol II, inspirats en la defensa dels drets de la persona, i els ideals neoliberals que han guiat les ments en aquestes darreres dècades; tan poc hi tenen a veure que, inspirats tots sobre el mateix axioma, la posada en pràctica dels segons arriba al punt de contradir els principis inspiradors inicials!

- El mercat com a sol regulador.
- El consum com a objectiu cultural.
- L'interès propi com a norma vital.

Estem veient ara on ens està abocant el neoliberalisme, versió actual i deformada del liberalisme clàssic que arriba a anar en contra dels pilars que van fonamentar-lo i que no eren uns altres que els valors que surten de la Declaració dels drets humans de la Revolució Francesa, a la qual ja he fet referència.

Tota aquesta confusió, transposició i confrontació de valors que trasbalsen les societats occidentals és present a Andorra, és evident, i és fàcil veure'n la materialització en el discurs polític, per exemple, però també traspuen de quantitat d'informes elaborats per associacions o diferents institucions del país.

Hem de reconèixer, per més que a molts ens pesi, que més que ciutadans som consumidors; que en comptes d'anar vers més justícia social, cada vegada hi ha més injustícia social; que els rics són cada vegada més rics, els pobres són cada vegada

més pobres i que les classes mitjanes, fruit de l'estat del benestar sorgit després de la confrontació armada de mitjan segle XX, estan desapareixent a cops d'hipoteques d'interès variable i fons de valors volàtils; la solidaritat és un valor a la baixa..., i podria continuar.

No obstant això, socialistes, neoliberals, neoconservadors..., tothom es continua reclamant hereu dels mateixos valors il·lustrats, herència d'un segle XVIII cada vegada més llunyà!

I els joves, submergits dins de tot aquest galimaties, què? Quins són els valors de la nostra joventut dins d'aquest panorama?

Al meu entendre, reben les mateixes influències que la resta dels membres de la comunitat on viuen. Però el fet d'estar amb joves, com qui diu, cada dia em dona un coneixement suficient sobre el que pensen?, sobre el que consideren important?

D'entrada, és aquesta la pregunta que va venir-me al cap just penjar el telèfon després d'haver acceptat la meva participació avui, aquí.

És cert, tanmateix, que la meva feina de docent al llarg de prop de quaranta anys m'ha obligat, en més d'una ocasió, a fer-me la pregunta: quin futur per als joves? I ells, com el veuen, el futur? Què és important per a ells? Hi ha trencament amb els valors que guiaven la meva generació, allà pels anys seixanta?

També qüestionar-los, ells, directament: és important saber què els interessa si es pretén establir una bona comunicació capaç d'obrir l'escletxa de confiança necessària, indispensable, que pugui permetre una relació generadora de reflexió.

Per més que del ròssec diari amb quantitat de joves hom pugui observar tot un conjunt de maneres de fer, d'actituds que es van reproduint majoritàriament, se'm fa difícil creure que es pot arribar a deduir quins són els valors que els guien.

Vaig decidir, doncs, en vista a la jornada d'avui, de donar la paraula als interessats, als joves, a un grup de joves. Tot i conscient de les limitacions que suposa una consulta en les condicions que l'he realitzada, penso que no deixa de ser interessant saber com han respost els joves enquestats.

En primer lloc, vull precisar que no sóc ni sociòleg, ni psicòleg, ni etnògraf, i que no pretenc que es doni al treball cap més lectura que la d'una simple mostra, per completar en tot cas, resultat d'una enquesta, podríem dir, gairebé improvisada, sobre els valors que diuen tenir uns alumnes que accepten contestar un qüestionari a què els sotmet un dels seus professors.

Els joves enquestats han estat 75, repartits en cinc grups de, respectivament, 23, 21, 19, 7 i 5 joves, 63 dels quals d'entre 10 i 12 anys i els altres 12, d'entre 17 i 21.

D'entrada, sóc conscient del fet que aquest nombre és força reduït i possiblement poc significatiu per poder treure conclusions, però el temps de què disposava no era més. Crec, però, que el conjunt de respostes obtingudes val la pena ser comentat, encara que només sigui per encetar una reflexió més acurada sobre el tema.

Un darrer punt quant a composició: si bé el conjunt del grup 10-12 anys tenia representants dels dos sexes, el de 17-21 anys només incloïa una noia. En faig esment tot i que, tal com veuran, no penso que això hagi estat un element que hagi modificat els resultats.

Vaig informar-los del perquè els demanava la participació: amb vista a una reflexió que es duia a terme proposada per la SAC i en què se m'havia demanat una participació per parlar dels valors dels joves.

Va iniciar-se un curt debat sobre el significat del mot *valor* de manera que tothom entengués perfectament de què es tractava, i acte seguit se'ls va transmetre una butlleta en què constaven, per ordre alfabètic, 34 conceptes: *amor, autoritat, caritat, confiança en un mateix, cooperació, constància, déu, diàleg, diner, disciplina, egoisme, esforç, esperit de superació, família, felicitat, formació, generositat, guerra, honestedat, igualtat, justícia, llibertat, mentida, pàtria, pau, resignació, respecte, responsabilitat, revolta, simplicitat, solidaritat, tolerància, treball i vida.*

Després de la lectura se'ls va dir que podien completar el conjunt de caselles verges que quedaven amb altres mots que creguessin necessaris en cas que consideressin que hi mancava un valor que ells volien afegir.

Tal com havia previst, abans de començar es va trobar a faltar la paraula *amistat*. S'hi va afegir. Individualment, s'hi van afegir encara *honor, fidelitat i modèstia*.

La participació era lliure i anònima (tres joves van preferir no participar-hi).

La consigna va ser la següent:

"Tria els valors que consideris més importants. Els dónes nota per ordre d'importància (10-9-8-7-6-5-4-3-2-1) i no posis res en les altres caselles."

El fet de demanar una classificació amb punts sense poder donar una mateixa puntuació a dos elements va ser per tal de poder visualitzar de manera clara les preferències, conscient, però, que la diferència entre els tres primers camps seleccionats és poc significativa i que a partir del sisè fins al desè es podrien considerar amb una mateixa puntuació; no es tracta ja, de fet, d'elements prioritaris.

Dues butlletes van resultar incompletes o difícils de desxifrar i van ser anul·lades.

El resultat per a les seixanta butlletes vàlides per a l'edat d'entre 10-12 anys (amb ponderació de punts) va ser el següent:

1 Família	86,6%	9 Respecte	21,3%
2 Amor	60,5%	10 Llibertat	20,6%
3 Vida	47,5%	11 Justícia	19%
4 Amistat	43,3%	12 Treball	18,8%
5 Diners	27%	13 Déu	17%
6 Felicitat	26,3%	14 Igualtat	15,3%
7 Confiança en si mateix	25,8%	15 Honestedat	11,1%
8 Pau	23,8%		

El resultat de les onze butlletes corresponents a la franja d'edat d'entre 17 i 21 anys dona el resultat següent:

1 Amor	57,2%	9 Felicitat	25,4%
2 Família	56,3%	10 Llibertat	24,5%
3 Respecte	48,1%	11 Vida	22,7%
4 Amistat	41,8%	12 Confiança en si mateix	19%
5 Solidaritat	31,8%	13 Treball	17,2%
6 Honestedat	29%	14 Formació	14,5%
7 Pau	28,1%	14 Diner	14,5%
8 Igualtat	26,3%		

Per més que el grup de 17-21 anys sigui molt reduït, no deixa, al meu entendre, de ser força significatiu que hi hagi coincidència en tres dels cinc primers valors escollits. Es tracta d'amor, família i amistat, i a la vista dels percentatges que representen, és evident que corresponen a quelcom de ben real. Es tracta de valors d'àmbit, podríem dir-ne, de l'esfera privada i no pas de la social.

Caldria veure, en particular en el cas de *família* (en altres també), quina és la representació que els joves se'n fan, en tenen, per afinar més el concepte, cosa que tampoc no pretenia en el moment de tirar endavant la consulta. És, tanmateix, revelador, o d'una manca de socialització encara per venir (cosa que semblaria desmentir el fet que es retrobi en els 17-21 anys, on arriba en segona posició), o d'un replegament en un àmbit més reduït, més segur, el privat, davant un individualisme regnant, del qual possiblement siguin també partícips, que pot aparèixer com a agressiu.

Em permeto avançar aquesta hipòtesi arran dels comentaris rebuts per part del grup 17-21, a qui vaig comentar que m'estranyava que aparegués la família com a valor més important, i amb escreix, si es prenien el conjunt dels enquestats. "Si la família no ens ajuda qui ho farà?" va ser, en síntesi, la resposta. Alligador pel que fa al conjunt de la societat!

Arribat a aquest punt vaig dir-me que potser el fet d'haver ponderat les respostes falsejava, en part, els resultats i, per tant, les conclusions.

Vaig reprendre, doncs, el conjunt de les respostes considerant amb puntuació idèntica totes les emeses per cadascun dels enquestats, tot i sabent, malgrat tot, que entre una tria de deu respostes, havent demanat a més d'efectuar una gradació, les primeres poden fàcilment ser considerades d'un valor superior a les darreres.

Per al grup dels 10-12, va donar el següent:

1 Família	98%	6 Confiança en si mateix	53%
2 Amor	85%	7 Diners	51%
3 Amistat	66%	7 Pau	51%
4 Vida	65%	9 Llibertat	46%
5 Felicitat	58%	9 Treball	46%

I per al grup 17-21:

1 Amor	90,9%	5 Confiança en si mateix	54,4%
2 Respecte	81,8%	5 Pau	54,4%
3 Família	72,7%	5 Diners	54,4%
4 Felicitat	63,6%	5 Solidaritat	54,4%
5 Amistat	54,4%	10 Llibertat	45,4%

Calculat així encara s'amplien més els resultats, només cal comparar-los!

No deixen de ser curioses les coincidències quant a les respostes dels dos grups, tot i la reduïda composició del segon.

Al meu entendre tals coincidències no poden sinó revelar maneres de veure i d'afrontar el món, la societat, força similars; de fet, revelen valors comuns.

A primera vista, tot i que caldria aprofundir-hi més, es podria avançar que els valors que predominen en el grup enquestat són de l'àmbit de l'esfera privada, la més propera, la més palpable, la que aporta més seguretat, la de les relacions humanes de cercles reduïts més que no pas els valors que permeten afrontar els reptes d'organització de la societat.

No és que aquests valors no apareguin però se situen lluny en l'escala que dibuixen les respostes aportades.

Sembla que apareix un *recentrament* dels valors, per no dir un retorn a valors força conservadors d'una banda –la família, per exemple, valor secularment tradicional a Andorra i, doncs, *a priori* no ha de semblar dolent–, els diners, una preponderància de valors relacionals en l'àmbit privat i, això sí, un retrocés dels valors il·lustrats, que són els que varem subscriure tots plegats.

Que els diners siguin considerats *valor* i, valgui la redundància, valorats al davant de conceptes com *llibertat*, *igualtat*, *solidaritat* o *justícia* no pot, penso, no interpel·lar cadascú de nosaltres.

Josep E. Dallerès i Codina,
ensenyant, escriptor i conseller general pel PS